

15 ОКТОМВРИ - МЕЖДУНАРОДЕН ДЕН НА БЕЛИЯ БАСТУН Размисли

Отново е октомври. Слънцето е вече по-оскъдно и есента все по-настойчиво навлиза в правата си. За мен есента е тъжен сезон. Тъжен, защото натрапчиво натяква, че лятото е отминало, а дългата и студена зима тепърва предстои. Всяка година, не зная защо, но точно 15 октомври при мен се асоциира с тоталния край на лятото и същинското начало на есента.

На този ден обаче хората по света отбелязват Международния ден на белия бастун.

И отново асоциации... Белият бастун е символът на свободното и независимо придвижване на слепите хора в пространството, а с мисълта за слепите неизбежно идва и мисълта за брайловото писмо.

Нека отделя обаче заслужаващо внимание на белия бастун и свободата на движение на хората, лишени от зрение. Въпреки че в днешно време белият бастун отдавна не е единствено бял, а се произвежда във всякакви възможни разцветки, той си остава най-сигурното помощно средство за нас, незрящите. Само че белият бастун става безполезен, ако градската или извънградската среда сама по себе си е труднодостъпна на места дори за виждащите хора. Какво остава за незрящите...

Ще изредя само някои от многобройните физически препятствия, с които сме принудени да се сблъскваме и борим всеки ден.

Разбитите тротоари и множеството паркирани по тях коли, поставените по средата колчета, за да се възпрепятства въпросното паркиране и отворените шахти са едно от нещата, които пречат, натоварват психически и дори са опасни за човек, лишен от зрение. Защо подобни доказателства за човешкото безхаберие продължават да ни пречат да водим нормален живот?

Лично на мен ми е писнало да си късам нервите всеки път, когато ми се налага да се придвижа от точка А до точка Б. И страшно хубаво е, че градовете ни се изпълват с все повече и повече наистина свестни хора, които предлагат помощта си и благодарение на които ние се чувстваме по-сигурни и приети в обществото. Да, но пък знаеш ли на кого ще попаднеш?

Затова добрата инфраструктура е от изключително значение за слепите хора, използващи бял бастун. И както добрият стопанин поддържа дома си чист и подреден, така и ние – гражданите, а също и властимащите трябва да бъдем добри стопани на родината си.

За повечето от незрящите мобилни хора излизането навън и придвижването е повече от предизвикателство, свързано с притеснения и психическо напрежение. Какво остава за тези, на които тепърва предстои да се обучават на мобилност и да свикват със самостоятелното придвижване!?

Може би управата на софийския метрополитен донякъде се стареа да откликва на нашите потребности, поне що се отнася до аудио-съобщенията, но и там има много какво да се направи, по-точно да се дооправя. И като стана дума за аудио-съобщенията - в наземния транспорт положението е пълна трагедия. Тъй като аз самата съм от София, коментирам софийския електро- и автобусен транспорт. Първо - поставените отвън бутони за самостоятелно отваряне на вратите създават изключителен дискомфорт на хората, лишени от зрение. Не стига, че ориентирането към вратата на превозното средство е доста затруднено заради околния шум, но и този допълнителен бутон ни създава още една физическа бариера. По какъв начин слепият човек би могъл да открие местоположението му, без да препипа превозното средство отвън? В това белият бастун на практика е безполезен.

Второто нещо са аудио-съобщенията за спирките и липсващите такива за номера на съответната линия. Лично съм видяла и чула как с много силен и ясен глас тези детайли се съобщават на всяка спирка в автобусите в Лондон. Тук трябва да си напрегнем слуха до максимум, за да се досетим за коя спирка ни съобщава джипиесът и то при положение, че вече имаме някаква предварителна информация за маршрута на транспортното средство.

Общо казано - незрящите хора в България ползват бял бастун, за да се ориентират и придвижват, но това придвижване би било многократно по-лесно и неангажиращо, ако достъпността като цяло беше по-добре уредена. Идва ми наум и прословутият ремонт на бул. "Граф Игнатиев". Там уж са се постарали да поставят водещи линии за хората с бял бастун, обаче на практика се оказва, че много от

тези линии водят слепите хора буквално към нищото – стени на сграда, или пък ги извеждат директно на трамвайните релси.

Денят на белия бастун не е и никога не е бил празник. Това е денят, в който трябва да си дадем сметка доколко това помощно средство е полезно в труднодостъпна инфраструктура и да апелираме тя да бъде подобрена, защото ние всички сме граждани на тази държава и си плащаме данъците. И тук отново ще се върна към началото на размислите си. Когато чуем за сляп човек, белият бастун и брайловата азбука са първите мисловни асоциации, свързани със слепотата. За да бъде слепият човек пълноценен, донякъде независим и уверен в себе си, той трябва да е мобилен, а също и брайлово грамотен. Една добре организирана и достъпна градска среда би окуражила в много по-голяма степен незрящите хора да се обучават на ориентиране и мобилност, а брайловата грамотност ги прави по-пълноценни и завършени личности. И въпреки че ролята на брайловото писмо поотслабна в последните десетилетия и слепите все по-рядко заемат времето си с четене на художествена литература на брайл, не бива да се подценяват всички онези малки улеснения, които нашата азбука ни предоставя в ежедневието. Слепите хора, сами лишили себе си от поне относителна самостоятелност и предпочели да се поставят изцяло в зависимост от "чуждите" очи, дори за най-елементарни неща, би трябвало сериозно да се замислят и да поемат живота си в собствени ръце. В противен случай това би било съществуване между четири стени, години, пропилени в слушане на радиото, телевизора или чат-пат някоя аудио-книга, но живот половинчат, еднообразен и лишаваш незрящите от така важното за тях самочувствие. А самочувствието винаги идва с осъзнаването на собствените ви знания и умения и факта, че не сте напълно зависими от околните.

Опитайте да не оставите живота да премине покрай вас, а вие да сте в ролята на пасивен наблюдател. Учете се на мобилност, излизайте, срещайте се с приятели, посещавайте различни интересни за вас курсове, срещи, тържества... Сами ще се убедите какво невероятно, уникално и неповторимо е усещането за независимост и каква сила ще ви даде удовлетворението от собствените ви малки победи над физическия дефицит.

Марина ПЕТКОВА

Големите каскади

В живота на хората без зрение не са рядкост по-малки и по-големи инциденти. Някои от тях минават без особени последствия и за тях често пъти си спомняме с малко комизъм. По-тежките не държим да си спомним, но и от едните, и от другите можем да извлечем някаква поука. Не е правена специална статистика, но съм убеден, че по-често подобни неща се случват на мъжете, отколкото на жените. Автоматично следва изводът, че голяма част от злополуките са предшествани от употреба на алкохол. Така че, уважаеми дами, оставете опасността на нас, мъжете.

Ще започна с три каскади, които са направени преди много години и едва ли някой си спомня за тях. Става дума за три скока от Орлов мост. Скоковете са направени по двойки, като единият от участниците е имал претенцията да бъде водач на другия. Тук е мястото да отбележа, че всъщност всички изпълнители на каскадата са били с напълно загубено зрение. Един от скоковете е направен с акордеон на гърба. Не мислете, че нашите братя по съдба са се качили на парапета на моста и оттам са скочили пред смаяните погледи на софиянци. Не, те са подхождали отстрани, пресичайки някое от платната на бул. "Евлоги Георгиев", и оттам са се озовали в коритото на Перловската река. За щастие

всички тези инциденти са минали без особени наранявания. Това, разбира се, е истинско чудо. От подобна височина е правен и скок от балкон в района на Лъвов мост. Двама приятели кротко си пиели в една от стаите на някогашната съюзна къща на булевард "Сливница". Единият отишъл да нареже мезе в кухнята и когато се върнал, приятелят му вече не бил в стаята. Той проверил на балкона и там го нямало. За сметка на това под балкона вече се събирало множество от хора, желаещи да помогнат на пострадалия незрящ каскадьор. Тук се касае за пълна дезориентация вследствие употреба на алкохол. В това състояние слепи и зрящи са равни. Възможно е при слепите то да настъпва на по-ранен етап от опиянението поради липсата на зрителен анализатор. В крайна сметка резултатът е един и същ – загуба на представа къде се намиращ и накъде отиваш. При посочения по-горе инцидент нещата са се разминали с един счупен крак. Не такава обаче беше развързката на друг случай, който стана пред мен.

Живеех със семейството си в трети блок от комплекса на предприятие "Успех" – София. Беше есенен следобед. Канеше се да завали. Прибрахме се отнякъде със съпругата ми и двете ни деца. Тя се качи нагоре с децата, а аз останах да извадя детската количка от багажника на колата. Обзе ме някакво предчувствие, че някой ще падне от прозорците на блока. Първата ми мисъл беше за моите деца. Успокоих се, защото от тази страна балконът на нашия апартамент беше остъклен, а прозорците имаха мрежи. Чух леко остъргване в ламарина и след това страшен трясък на около 5 метра от мен. Ясно беше, че падна човек и то от голяма височина. В паниката си аз започнах да вадя количката от колата и да я слагам обратно в нея. Изтичах горе и набрах Бърза помощ. Казаха ми, че вече е подаден сигнал. Линейката пристигна след минути с включени светлини и сирена. Лекарят много бързо установи смъртта на пострадалия и телефонира в Съдебна медицина. Установи се, че след употреба на много алкохол незрящият 27-годишен младеж е загубил ориентация и е паднал от прозореца между шести и седми етаж.

Друг подобен случай имаше отново в този район, но падането беше от третия етаж и завърши с множество наранявания и без фатален край.

Отново се връщам на темата за алкохола. В малки количества той отпуска нервната система и при това положение ние ставаме по-уверени, когато се движим. Един приятел казва: "На две ракии сякаш ми просветва пред очите". В софийския център за рехабилитация, където бях директор, един път се случи чудо. В групата по английски, която водех, имаше рожденичка. Тя реши да почерпи с ром. Пихме по чашка и изведнъж един от курсистите обяви, че е прогледнал. Ние не обърнахме особено внимание на това чудо, но когато той каза – "Много е тъмно в тази стая, трябва да светнем лампите", малко се замислихме. Чувал съм за състояния на очите, при които зрението ту се появява, ту изчезва, но в нашия случай беше изключена такава възможност. Изглежда "просветлението" е било временно, защото когато си тръгна въпросният господин - отново беше напълно сляп.

Лошото при алкохола е, че никога не можем да разберем кога ни помага, кога ни прави прекалено самоуверени и кога се довеждаме до състояние да загубим ориентация. Всички тези граници са много тънки и почти незабележими. Именно същите грешки допускат и водачите на моторни превозни средства при шофиране след употреба на алкохол.

По-нататък ще стане дума за инциденти при ползване на релсови превозни средства. Държа да отбележа, че при нито един от тях не е имало намесен алкохол. Започвам с един скок в коловоз на Централна ЖП гара София, направен лично от мен. Това беше доста отдавна. Пероните няха никакви ограничителни линии. Понеже бях млад, лек и доста пъргав, след скока бързо изскочих обратно на перона и дори съм убеден, че никой не видя моята каскада.

На мен са ми известни два скока в коловозите на софийското метро – единия на станция "Опълченска", а другия на "Люлин". И двата инцидента са завършили без особени наранявания, но с много паника. За щастие влакчето не е било наблизо. Другояче щяха да се развият събитията, ако то е приближавало. Ето защо моят съвет към всички незрящи, ползващи метрото, е - ако се движите по перона и чуете, че влакчето идва, спрете на място. Изчакайте го да спре и след това се насочете към него. Първо - съществува риск вие да паднете в коловоза, второ - възможно е с бастуна да спънете забързан гражданин и той да се строполи пред влакчето. Преди да се качите в метрото, внимателно проверете с бастуна къде стъпвате. Има инцидент, при който незрящо момиче, мислейки, че влиза във влакчето, е попаднала в празното пространство между вагоните.

Сега, за да разведрим темата, ще спомена случай, при който един обикновен алуминиев бял бастун е

спрял влакчетата в цял участък. Невиждащ пасажер изпуска бастуна си в дупката между перона и влака. След потеглянето на композицията се чува силен пукот, изхвърча пламък, замирисва на пушек. Всичко това прилича на терористичен акт. Токът автоматично е изключен в целия участък. Оказва се, че при потеглянето настъпеният от колелото бастун се е повдигнал и е направил късо съединение с контактната релса. Паниката е била голяма, но щетите са били единствено за самия бастун. От неговите пет елемента останал само един.

Сега ще разкажа за случай, станал доста отдавна и за щастие никога повече не се е повторил. Незрящ господин пътува с придружителя си от София за Пловдив с влак. Някъде към гара Белово той решава да отиде до тоалетната. Придружителят му го пита - желае ли да бъде заведен дотам. Имайки голям опит при пътуване с влак, незрящият отказал помощ. Тоалетната в задната част на този вагон била заета и той решил да премине в следващия. Отваря вратата, без да знае, че това е последен вагон от композицията и прави скок от движещ се с 40 километра в час влак. Имал е късмет, че скоростта е била само толкова. Тежко ранен, той се опитва да се отмести от релсите, защото знае какво го чака при идването на следващия влак. За щастие покрай линията минали войници, които му оказали помощ. Същият този господин се възстанови от раняването и доживя почтена възраст. Имаше съдебни дела с БДЖ, защото компанията е длъжна вратите на последните вагони във всяка композиция да бъдат заключени или вързани. В случая не е било така.

Уважаеми читатели, тук не стана дума за пътни инциденти с незрящи граждани. Те се случват и не са малко, но си мисля, че белият бастун все пак до известна степен ни пази. Рядко са шофьорите, разбира се, има и такива, които няма да се съобразят с това, че пред тях има пешеходец с бял бастун. Според мен особено уязвими са слабовиждащите граждани, които имат силно намалено зрение, но с нищо не сигнализират този проблем. Като директор на Центъра за рехабилитация в София винаги съм ги съветвал да носят в чантичката си сгънат бял бастун и да го опънат при пресичане. Той може да им помогне и когато се движат в непознат район. Не всички стъпала са означени с жълта или релефна линия. Едно падане по стълби не е никак безобидно.

Накрая да си пожелаем все по-рядко и по-рядко да се случват инциденти. Едва ли ще дойде ден, в който те да изчезнат напълно, но нека да са леки и с усмивка да си спомняме за тях.

Йордан МЛАДЕНОВ

ДИСКУСИЯ Уважавам Генов, но справедливостта уважавам повече

Политиката, най-общо казано, е процесът по управление на държавата. Вярно е, че е модерно да се говори за политика в определена сфера, но в крайна сметка стигаме до политическата политика, а именно - управляващите вземат крайните решения. Ето защо е много важно кой стои на върха на пирамидата. Защото, който стои там, горе на върха, когото сме повдигнали да е там, може да ни позволи да виждаме слънцето, да ни засенчи или... да уринира върху нас, а ние с благоговение и телешки възторг да го аплодираме и да му благодарим за "златния дъждец". И казвам "ние" от уважение към ония наши съсъдбеници, но не в смисъл на незрящи, а на хора, живеещи в нашата родина, които все още не си дават сметка в какъв коптор живеем. Ние всички сме съсъдбеници и дружно сърбаме попарата, която са ни надробили властимащите. Разбира се, тази попара е приготвена и с подкрепата на една част от самите нас. Може би значителна част, тъй като, ако искахме нещо различно, отдавна да сме ги пратили на историческото сметище.

Терминът "съсъдбеник", който ползва г-н Генов по мой адрес в статията си в бр. 9 на сп. "Зари" "Има

ли място политиката в печатния орган на Съюза на слепите?", се надявам да има същия смисъл на сънародник, а не на човек със зрително увреждане. Да, ние споделяме една съдба, щом живеем в една държава. Е, това е твърде условно, но има резон. Вярно е, че г-н Генов изрази мнение на Националното общо събрание на Съюза на слепите в България, провело се на 22 юли в Дряново, че политически материали нямали място на страниците на сп. "Зари". В статията си също г-н Генов пише, че в списанието трябва да се публикуват текстове за нормативни актове, които се отнасят до хората с увреждания, за социални искания на същите тези хора с увреждания, за технологичните новости, за организационния живот на нашия съюз, за спортни и културни постижения. Все хубави неща, няма спор. Напълно подкрепям г-н Генов, че подобна информация е от изключително значение за нашето списание. Нещо повече - смятам, че то се справя блестящо с всичко предложено от г-н Генов. Сп. "Зари" започна да се превръща в една актуална и модерна медия, за което можем само да сме радостни. Но нека да кажа на г-н Генов, по-скоро да му припомня, защото съм убеден, че той като умен и мислещ човек е наясно с това - всичко, за което ратува, в крайна сметка е политика. Нормативните актове се утвърждават от политиците. Социалните искания се удовлетворяват от политиците. Съюзният живот зависи в огромна степен от политиците, защото без държавна субсидия организационният живот е малко вероятен. Спортните и културните успехи зависят от политиците. И тук, като говоря за политици, имам предвид тези, които са на власт. И ще дам един пример на г-н Генов, въпреки че надали е необходим, за да се съгласи с очеизвадното положение, че всичко в крайна сметка се решава от политиците. Федерация "Спорт за хора със зрителни увреждания" от години получава субсидия от Министерството на младежта и спорта. Държавата предоставя около милион и половина за спорт сред хората с увреждания. От години ние настояваме да има справедливо разпределение между федерациите, развиващи спорт сред хората с различни увреждания. И от години политическото решение не е в наша полза. Другите две основни федерации за хора с увреждания получават в пъти повече от незрящите. За 2020 г. данните са, както следва:

1. Българска параолимпийска федерация – 531 000 лв.
2. Българска спортна федерация на глухите – 470 000 лв.
3. Федерация "Спорт за хора със зрителни увреждания" – 80 000 лв.

Е, г-н Генов, какво ще кажете? От години се опитваме да убедим министъра и неговия политически екип, че незрящите също са хора с увреждания. Но... През юли имах среща с народни представители от ГЕРБ и Обединени патриоти. Нали разбирате - става дума за управляващите. Изложих им тази несправедливост и те самите реагираха с недоумение. Обещаха, че веднага ще проверят случая, за да се поправи тази несправедливост. И знаете ли какъв беше резултатът, уважаеми г-н Генов? Започна детайлна и пълна проверка на нашата федерация. Проверката завърши с това, че вече признати и утвърдени веднъж разходи за минали години сега вече не се признават. А сред тия разходи са и по 50 евро, които българските национали получиха за участията си на европейското първенство по голбал и световното първенство по шоудаун през 2019 година. 50 евро за 6 дни означава, че всеки е разполагал с под 10 евро на ден, които се дават за вода, кафе и други подобни.

Сега осъзнавате ли, че всичко е политика? Пък даже и цената на хляба в магазина. А политика по нашенски в тази ситуация означава, че всеки бива мачкан, ако се обади или нещо не е съгласен с властимащите. Примерите са безбройни, но Ви посочих нашия казус, защото е малко по-близък и вероятно ще ме разберете по-добре. И като казвам, че всичко е политика, нямам предвид, че и това, което се случва, е адекватна политика. Това е дерибейство, облечено в политически одежди. Но като си нямаме истинска политика, ще си хортуваме за квазиполитика.

Твърдо съм убеден, че за политика трябва да се говори на страниците на списание "Зари". И колкото повече пишат на политически теми, толкова по-добре за нашето общество. Съжалявам, че не мога да се съглася с Вас, че читателите на списанието са малобройни. След мои политически анализи съм получавал обаждания от хора, живеещи в различни краища на страната. С тях сме продължавали и сме доразвивали, засегнатите въпроси в статиите ми.

И да, напълно съм съгласен, че трябва да има плурализъм на мненията, така че дано повече хора да се интересуват от политика и да пишат. Защото всичко е политика. Казвате, че Ваши колеги от Пловдив не одобряват политическите писания. Разбира се, че уважавам тяхната позиция и Ви вярвам, че я предавате коректно. Когато нещо не ми харесва, просто не го чета. Толкова е просто, нали?

Тъй като и Вие цитирате Елинон Рузвелт и нейната убийствено точна, според мен, мисъл: "Великите

умове обсъждат идеи, средните умове обсъждат събития, малките умове обсъждат хората", нека да направя уточнението, че моите статии са по-скоро политически анализи. А в политическите анализи, особено по отношение на сегашната конюнктура, трябва да Ви призная, че основно може да се говори за събития и хора, защото идеите са заровени надълбоко, за съжаление. Вие сам, като мислещ човек, каквото впечатление сте оставили у мен, разбирате, че в политическия спектър, когато се размиват ляво, дясно, център, трудно може да се прокарат идеи. Ето защо хората са определящи и за идеите. Тоест, да не би да остана неразбран - ако нямаме качествен мислещ потенциал, няма как да имаме качествен идеологически такъв.

А иначе, предполагам, че без да искате, но от думите Ви се създава впечатлението, че ме поставяте сред малките умове, в което няма нищо лошо, разбира се. Както се казва - по-добре малък ум, отколкото без ум. Но познавайки Ви, смятам, че по-скоро неправилно тълкувам писанията Ви, защото не вярвам, че човек като Вас би правил такава алюзия към събеседник, в какъвто се възприемам към този момент. А и според мен - към никого не бихте подходил с неуважение, наричайки го малък ум. Просто имам друго мнение за Вас.

А дори да допуснем, че алюзията Ви за малките умове е вярна. Никога не съм твърдял каквото и да е, що се отнася до моя интелектуален и умствен капацитет. Хората преценяват за другите хора, защото самооценките са адски подхлъзващи.

Правите паралел между моята статия "Джипокрация" в 7/8 бр. на сп. "Зари", в която се говори за налудничавото обикаляне на премиера ни и управлението му на държавата по един, меко казано, неудачен маниер и цар Борис III, който е бил любител на влаковете. Предполагам, че вече сам сте осъзнал нелепостта на емоционалното си изказване. Но все пак за останалите читатели ще кажа, че царят не се е занимавал с оперативното управление на царството, за тази цел той е разполагал с министерски съвет и министър-председател. Царят е определял политиката на държавата и я е представлявал в международен план. За последния пълноправен цар на българите можем да говорим дълго и то с доста положителност, но ми се струва, че е признак на антиполитическа култура в една статия да присъстват цар Борис III и настоящият министър-председател. А признак на ниска историческа култура е да бъдат сравнявани.

Иначе, г-н Генов, благодаря Ви за статията, мисля си, че всеки, който я е прочел, може да си направи собствените изводи кой какъв е и за какво се бори. Като историк трябва да кажа, че твърде дълго и то съвсем умишлено не се ангажирах политически. Това ми даваше усещането за свобода, че имам правото да критикувам, анализирам и пиша за всеки. След като се ангажирах с една малка партия, защото Движение 21 не е голяма, това ми усещане не изчезна. Но Вие ако сте ангажиран с по-голяма, да речем ГЕРБ, не казвам, че това е така, а само хипотезирам. И както тя е управляваща партия, тогава трудно бихте имал моята свобода. А свободата е ценно нещо. Може би най-ценното, което съществува. Но свободата освен ценност е и ангажимент, огромен ангажимент. Свободата не се дава по право. Свободата се отстоява. Както е казал Аристотел, по чиято перифразирана мисъл е озаглавена и настоящата статия - "Свободата е основата на демократичната държава".

В заключение ще кажа, че за мен е чест да общувам с читателите на сп. "Зари" чрез моите статии. И докогато има интерес, ще продължа да отделям от времето си, от енергията си, от емоциите си за тях. Трибуната на "Зари" за мен е уважавано и високо място. Но съвсем не означава, че нямам поле на изява - най-малкото съвременните технологии дават на всеки да изрази своето мнение пред широка аудитория. Като четящ и пишещ човек ще кажа, че не бива да стоим неутрални към случващото се, включително и в политически аспект. А дори най-вече именно в политически. Да говорим за политика! Да анализираме случващото се! Да обменяме политически мисли! Защото политиката е част от живота ни, независимо дали искаме, или не. Когато дойдат избори, да отидем и да гласуваме по съвест. Да не продаваме гласа си, защото после си го плащаме на стократна цена. Да гласуваме за идеи и за личности, а не за групировки.

д-р Иван ЯНЕВ

ЗА ЧЕТЯЩИТЕ ХОРА Как да изтегляме книги от аудиобиблиотеката на ССБ

Стефан ЦВЯТКОВ

Аудиобиблиотеката на Съюза на слепите в България е достъпна онлайн за всички негови членове. В нея са налични стотици заглавия. Файловете са в mp3 формат, а всяка книга може да бъде изтеглена като zip архив.

За да използвате аудиобиблиотеката, необходимо е да сте член на Съюза на слепите в България и да се регистрирате в нейния сайт webaudio.stackport.com.

При регистрацията трябва да прикачите сканирано решение от ТЕЛК.

Когато влезете в профила си, ще видите началната страница на каталога. Можете да използвате различните начини за филтриране: заглавие, автор, категория, актьор, година и така нататък.

Търсенето по заглавие е лесно, необходимо е просто да го въведете в полето и да активирате бутона "Търсене". Ако искате обаче да филтрирате чрез падащите менюта за автор, актьор и категория, те не са напълно достъпни за екранните четци и за работата с тях са нужни някои допълнителни стъпки. Ако използвате екранния четец NVDA, ето какво е необходимо да направите, за да изберете конкретен автор:

1. Намерете падащото меню и натиснете два пъти Enter върху него, за да го разгънете. Ще се появи поле за въвеждане на текст.
2. Без да измествате фокуса, въведете фамилията на желанния автор.
3. Натиснете Enter и ако всичко е наред, ще чуете първия намерен резултат.
4. За да се придвижите по-нататък, натиснете Enter, с което ще отворите менюто, след това стрелка надолу, за да преминете към следващия резултат и отново Enter, за да го изберете. Резултатите се прочитат от екранния четец само когато бъдат избрани и това налага специфичния начин за маркиране.
5. Изпълнявайте тези стъпки, докато намерите желанния автор.

Ако използвате екранния четец JAWS, има малка разлика при работата с падащите менюта. Ето необходимите стъпки:

1. Натиснете два пъти Enter върху менюто за автор, за да го разгънете.
2. Въведете търсената фамилия.
3. Излезте от менюто със стрелка надолу, намерете го и отново влезте в него с Enter.
4. Със стрелки нагоре и надолу би трябвало да чуете намерените автори. Натиснете Enter върху този, когото търсите.

По сходен начин бихте могли да използвате и другите падащи менюта. Ако нямате конкретна заявка за търсене, щом се появи полето за въвеждане на текст в падащото меню, можете просто да преминете към първия резултат. След като приключите с филтрирането, изберете бутона "Търсене".

Намерените книги се извеждат чрез линкове. За да си изтеглите някоя, направете следното:

1. Влезте в линка на книгата.
2. В отворилата се страница изберете бутона "Добави в моите книги".
3. С Control+End се придвижете в края на страницата и със стрелка нагоре намерете линка за сваляне на книгата като zip архив.
4. След като го активирате, ще се отвори стандартен прозорец за запис на файл.

В страницата "Моите книги" можете да видите всички заглавия, които сте добавили и да ги свалите повторно, ако е необходимо.

ИЗ ЖИВОТА НА ОРГАНИЗАЦИИТЕ Велико Търново

По делата им ще ги познаете

Започвам с тази исторически известна библейска мъдрост, защото е доказана във времето истина, отразяваща не красиви думи и адресирани в неясното бъдеще намерения, а реални действия, извършена работа и постигнати резултати! Доказателството е в делата на старопрестолната съюзна организация на слепите, оповестени публично на годишното отчетно-изборно събрание на ТО на ССБ за община Велико Търново, което се проведе на 9 септември 2020 г. от 9.00 часа в голямата зала в сградата на община Велико Търново.

Събранието стартира с приветствие на председателя на териториалната организация Ненчо Обретенов към присъстващите съюзни членове и гостите и оповестяване на дневния ред. Сътрудникът Теодора Обретенова прочете обстоен доклад за дейността на организацията за периода 2015 - 2020 година. Бяхме удовлетворени от резултатите на доброто взаимодействие с местните структури на самоуправление в лицето на общината и нейната дирекция "Социални дейности", с местното поделение на АСП, ръководствата на "Лайънс клубовете" във Велико Търново, с медиите и представителите на бизнеса. Участваме в проекти на община Велико Търново и ЦУ на ССБ. С помощта на съответните служби издирваме хора с увредено зрение, информираме ги за дейностите си и ги привличаме за членство в териториалната ни организация. Чрез взаимодействие с автобусните фирми създадохме улеснения за придвижването и пътуването на нашите членове. Със съдействието на общината се подобри безопасността в мобилността из градската среда за хората ни, обезпечавайки поддръжка на звукови сигнализации към светофарните уредби по кръстовища с пешеходни пътеки, монтиране на предпазно-насочващи парапети на рискови участъци, изравняване на тротоарни настилки и монтиране на насочващо-указателни тактилни елементи в тях, ремонт на пропаднали участъци и нивелиране на шахти, капаци и други препятствия. В социален аспект продължиха грижите за трудноподвижни и на преклонна възраст наши членове в домашна и институционална среда, финансовата помощ за социално слаби, подкрепата при прегледи, преосвидетелстване в ТЕЛК, оформяне и подаване на документи в институциите, където и когато е необходимо. На нуждаещите се и желаещи наши членове съдействаме при осигуряване и закупуване на помощни технически средства. Старанието на екипа е да развива многостранна дейност, като спортните и културните инициативи са един от компонентите ѝ. През отчетения период се проведеха състезания по боулинг, дартс и домино, които бяха първите в системата на ССБ, и се гордеем, че са наша инициатива! Освен изброените проведохме и участвахме в турнири по табла, шахмат, спортен риболов и колоездене. Състояха се екскурзии до различни градове и забележителности в страната и извън нея. Най-значимото събитие за периода си остава отбелязването на 40-годишнината от създаването на ТО на ССБ в община Велико Търново. Застъпена бе и сферата на културата чрез провеждане на дни на поезията, тематични беседи, поддържане и обогатяване фонда на колекцията ни от аудио книги.

След изслушването на отчетния доклад приветствие към присъстващите на събранието от името на община Велико Търново изказа г-жа Росица Димитрова, която поясни различните форми на подкрепа и видовете социални услуги, предлагани за нуждаещите се хора в неравностойно положение. Втората част от събранието премина в разисквания, избори и гласуване за ново ръководство и определяне на пълномощници.

Новото ръководство е в състав: председател на ТО - Ненчо Обретенов, членове на Управителния съвет на ТО - Анна Стоева, Пенчо Василев, Валери Николов и Димитър Станев.

Почетни гости на събранието бяха Емил Узунов - председател на КС на ССБ, Минчо Ганев - председател на РКС, Стефка Пенчева - председател на РО Габрово, Десислава Маринова - сътрудник на РО Габрово, Росица Димитрова - директор на Дирекция "Социални дейности и здравеопазване" в община Велико Търново.

Русе

Двудневна екскурзия

УС на РО Русе организира на 3 и 4 септември двудневна екскурзия по маршрут Златни пясъци - Балчик - Варна, в която се включиха 44 съюзни членове и техни придружители. Първата забележителност, която посетихме, беше Аладжа манастир. Разгледахме експонатите в музея и изслушахме беседата от екскурзОВОДА, а тези от нас, които можеха, се изкачиха по стръмните стълби към обителта.

След това потеглихме към Златни пясъци и се настанихме в четиризвезден хотел. Следобед имахме възможност да се потопим в топлите води на морето и да се попечем на плажа.

На сутринта след закуска потеглихме към Балчик. Там посетихме Ботаническата градина и Двореца на румънската кралица. Още на влизане в града започна да ръми дъжд, а към края на обиколката заваля силно, но това не попречи на доброто ни настроение. Обядвахме в заведение на самия бряг на морето, след което потеглихме за Варна. Там посетихме Делфинариума, където се докоснахме до това вълшебно създание - делфина.

Росица МАРИНОВА

ИСТОРИЯ Първата организация на слепите в България

Ние сме в навечерието на вековния юбилей от основаването на нашата организация. Ще отдадем значение на извървения исторически път. Той ще ни напомни за едно друго сдружение на слепите. През тази година то има своето столетие. На 20 март 1920 г. е утвърден неговият устав. На обединителния конгрес през март 1951 година сдружението се слива в Общ съюз на слепите в България, заедно със Съюза на слепите и организацията на ослепелите от трудови злополуки. Идеята за една единна национална организация е още преди Втората световна война. Дружеството на пострадалите от войните е имало привилегировано място в обществото. Тези, които са загубили очите си за родината, са компенсирани с пенсии и привилегии, докато техните братя и сестри по съдба в миналото са разчитали на помощ и просия. Военноинвалидите са се страхували да не се разтворят и загубят своите позиции сред всички слепи в страната. След убеждение и натиск конгресът се свиква. Днес го броим за първия на нашия Съюз. Нека напомня за две личности, които са били най-активните инициатори за учредяване на дружеството

на ослепелите от войните. Става дума за Траян Траянов, познат с псевдонима Траян Тъмен, и Илия Минков. И двамата оставят ярка диря не само в нашето дело, но и в обществото. Траян Траянов ослепява от взрив на фронта по време на Балканската бойна. Описва сраженията в спомените си ("Ден и нощ"). Младостта и жаждата му за живот го спасяват от трагизма да сложи край на живота си. Намира духовна сила в творчеството. Брат е на поета Теодор Траянов. Дарбата му да пише поезия идва от родовия му корен. Публикува стихосбирките "Угасналото огледало" (1928), "Слепият гуслар" (1931) и "Нощ наоколо" (1931). По улиците на София се движи с куче-водач. Редовно сътрудничи на списание "Съдба". Помества творби и в други литературни издания.

Питам се дали има случайности в живота ни. Неговата първа съпруга Франческа ме придружаваше един път в Борисовата градина. Беше есен. Разказваше ми за багрите на падналите листа. Някога с тях е правила картини. Била е медицинска сестра. Запознават се с Траян по време на лечението му в чужбина. От него има син Васил. Васил Траянов става художник.

Втората му съпруга Мери и майката на моята съпруга са били съученици в Американския колеж. Тя е идвала в нашия дом. Присъствали сме на концертите на сина им Стефан Траянов. Той беше диригент на инструменталния състав "Виолина".

С Илия Минков се запознах в читалището ни на площад "Славейков". Придружаваше го винаги неговата жена Берта. От него получих немския брайлов краткопис. Аз го научих и до днес получавам брайлови списания на този шрифт от Германия. Той е преподавал съставения от него брайлов краткопис в Института за слепи. За това разказва Самуел Фархи. Текстът за уроците на учителя е написан от филолога Лалю Цвятков. Зрящият Лалю и Фархи са пеели в професионалния хор на слепите. При една почивка на хора в Пещера, където бях и аз, Цвятков ми чете страници от спомените и стихотворенията на Траян Тъмен. Беше вълнуващо.

Илия Минков е племенник на известния просветител Тодор Минков. И при него няма случайност. Произходът на ослепелия майор поражда необикновената му обществена активност. Както при чичо му и в негова ДНК е заложена народополезната му дейност. Създал дружеството на слепите военноинвалиди, той търси една друга важна социална кауза. Поставя си за цел да осигури подкрепата на обществото към слепите хора. След изгубеното му зрение на фронта е изпратен в център за рехабилитация на слепите в град Марбург, където среща и своята съпруга. Там той проучва грижата към ослепелите войници. Той е главният двигател за създаване на Дружеството за покровителство на слепите. Поканил е офталмолога професор Константин Пашев да стане председател. Бъдещият академик е избран от учредителното събрание. В ръководството е също неговият съкурсник генерал Михов. Генералът след смъртта на цар Борис III е единият от регентите на малолетния престолонаследник. В ръководството е още жената на Петко Каравелов – Екатерина Каравелова. Тези личности играят важна роля за изграждането на авторитета на създадената организация. След войната вътрешният министър на новата власт в нарушение на закона и Търновската конституция подменя това ръководство. През 1946 г. дружеството "Покровител" се влива в организацията на слепите, която се утвърждава под името "Съюз на слепите".

Илия Минков е главният организатор за построяването на Дома на слепите. Издейства от общината терена и през 1934 година кметът генерал Владимир Вазов полага основния камък. Средствата се набират от благотетели и в касички по улиците в Деня на слепите. Солидната сграда на улица "Найчо Цанов" е завършена през 1938 година. Минков издейства от властите набирането на първите курсисти, които да изучават кошничарство и чепкарство. Той е разбирал, че само с труда си слепият човек ще намери своето достойнство в живота. Войната и бомбардировките са причина да се преустанови обучението. Интересна е историята на този дом, преди да се настани в него Съюзът на слепите. Но за това друг път.

За последен път разговарях с Илия Минков в новопостроения блок на ул. "Никола Славков" 10. Беше болен. Неговата съпруга ме заведе до леглото му. След две седмици тя сложи ръката ми върху студеното му чело. Изпращахме го до вечното му жилище. След една година се простихме и с нея. Виждащите жени винаги са имали значение в живота на даровитите слепи.

Дружеството на военноинвалидите активно е защитавало интересите на хората без зрение. То е насърчило и учредяването на организацията на многобройните останали слепи, чийто юбилей ще честваме през 2021 година. Поклон пред паметта на всички дейци, които съзидаха нашето хуманно дело!

ЛИТЕРАТУРА COVID-19 и смокините ми

Ангел СОТИРОВ

□□□□□

Обичайно текстовете ми са плод на мое хрумване, но този е резултат на настойчива молба, почти заповед, на дежурния редактор на тазгодишната втора книжка на "Esperanta fajrero". Даже той строго ми посочи темата, качеството и обема на моя журналистически продукт. Разбира се, аз не можех да му откажа. Та нали ние сме дългогодишни колеги, даже и приятели. И все пак - аз си въобразявам, че за някои читатели този мой поръчков текст ще се окаже интересен. Може би ще се хареса и на свръхвзискателния поръчител – редактора Владимир Желев.

През късната есен на 2013-а засадох първите 4 дървенца, подарени ми от моята добра приятелка Таня Апостолова, също голям почитател на овощни дървета и храсти. Овошките бяха една двустеблена черничка, едно сливово дръвче и две смокинки. Ситуирах ги покрай две пътеки на двайсетина метра от нашия жилищен блок. Идеята за този проект ми бе внушена от Мира Попова, добре осведомена за моите овощарски занимания в семейното ни имение "Трите ясена", находящо се в родното ми село Васил Левски – Старозагорско. Хобито на моя съсед Дурмуш-Али Халилибриямов се оказа достоен за подражание модел.

Понастоящем моята овощна градина се състои от десет смокини, две черници, два хинапа, една дива круша и един орех. Орехът и малката черничка са дар от обичливия Бог. Между другото - сливовото дръвче преотстъпих на въпросния съсед, отзивчив и почти безвъзмезден мой асистент, който веднага го премести в своите не съвсем законни владения. Не съвсем законни, защото земята, в която засаждаме нашите обични дървенца, била общинска и не било редно без изрично разрешение на общинските власти да я ползваме, било за свои или обществени нужди.

А защо толкова много смокинови дървета? Първо - много обичам сладките им и сочни плодове, второ - смоковниците започват да плододават още на втората година и трето - тяхното плододаване продължава цели три месеца, в това отношение дърво-рекордьор за нашия климат. Но вие пак ще ме попитате - дали преминаващите покрай смокините хора оставят някакви плодове и за мен самия!? Да, ако преглеждам любимите дървета рано сутрин или късно вечер, приблизително една трета от техния зрял урожай. Обикновено това са плодове по техните по-високи и труднодостъпни клони.

Във времена на неумолима COVID-19 физическа дистанция към човешките същества аз няколко пъти през деня, винаги с маска, посещавам моите фаворити, ласкаво им говоря, даже за малко посядам между тях. И с радост констатирам, че всички мои дървенца, въпреки катранено черната ми маска на свиреп бандюга, въобще не се плашат от моята кръвожадна особа. Напротив - веднага ме познават и сякаш са доволни от честите ми визити. Радват се на моите грижи, а също и на вербалната ми комуникация с тях.

Към тези ми занимания вероятно ме тласка моят селски произход. Сигурно и съвсем човешкият стремеж към живата природа. Без съмнение и нуждата от физическа активност на моето тяло. По този начин изглежда откликвам и на прословутия призив на великия швейцарски философ – "Назад към природата".

Благодарение на пламналата пандемия от COVID-19 още от средата на март започнах да поработвам в моята овощна градинка. Торях, напоявах и хвалех обичните растения, плевях тревата около техните стебла. И смокините, моите страхотни шампиони, щедро и изобилно ми се отблагодариха.

ПРЕМИЕРА "Тъмнината не успя да стане негов затвор"

Среща с писателя Емил ГЕОРГИЕВ

Писателят Емил Георгиев гостува на РО София и представи новата си книга – "Приключенията на оранжериста". Срещата се състоя на 17 септември от 15 часа в читалище "Природа и наука". Присъстваха двайсетина души от столичната ни организация начело с председателя Асен Алтънов. Навръх светлия християнски празник на Вярата, Надеждата и Любовта авторът увлекателно и откровено сподели интересни неща за живота и творчеството си.

Емил Георгиев е роден през 1940 година във Видин. Завършва средното си образование в софийското училище "Д-р Петър Берон". Специализира се в монтажа на зеленчукови и плодни оранжерии. Става един от най-добрите в занаята. Работи в България и в чужбина – Монголия, бивша Югославия, Полша. От 1972 година се установява за постоянно в Полската република, където намира и спътницата си в живота. Има три деца – 2 момчета и 1 момиче. След демократичните промени продължава да работи по специалността си. Тонове ябълки от оранжерии на Георгиев окупират пазарите в Нидерландия! На 20 декември 2012 година точно в 16 часа и 20 минути, вследствие на стрес, Емил внезапно и тотално загубва зрението си. Това не само че не го довежда до ръба на отчаянието, но и отключва огромния му творчески потенциал. Негова семейна приятелка, г-жа Спасова, споделя: "Тъмнината не успя да стане негов затвор, не му попречи да продължи да мисли и мечтае".

Досега Емил Георгиев има три издадени книги – сборника "Белобради спомени", фантастичния роман "Лангария" (преведен и на английски) и "Приключенията на оранжериста". Всички присъстващи получихме по екземпляр от последната с автограф от автора. Вечерта вкъщи към 8 разтворих страниците на моя екземпляр, уж, ей така, само да разгледам. Не го оставих на мира, докато не затворих и четвъртата корица към 11! Рядко увлекателно повествование за професионалния път на Емил, изпълнено с много динамика и купища свежи моменти!

Не бива да бъде пропусната и обществената дейност на Емил Георгиев, която допринася за укрепването на българо-полската дружба през годините. През 80-те той подпомага участията на български фолклорни и естрадни звезди на полска сцена, организира общи празници и състезания. През 1987, 1988 и 1989 Емил Георгиев води групи от полски ученици, които преминават по стъпките на Ботевата чета.

На събитието се състоя и кратка, но наситена дискусия, в която бяха засегнати някои доста наболели проблеми – от кождерските условия на разпространителите на книги, които оставят жълти стотинки за авторите, до не съвсем ясните критерии за определяне на победителите в конкурса "Зрящи сърца", даващи определено предимство на модернистичните пред класическите стилове в поезията.

Срещата завърши с традиционните аплодисменти и благопожелания, както и със задоволството от диалога с един достоен, талантлив и искрен човек! На добър час в живота и литературата, Емо! Бъди здрав и нека силата да е с тебе!

Петър КАЛИНОВ

РЕКЛАМИРАЙТЕ ПРИ НАС Рекламна тарифа на списание "Зари"

Корици:

Втора корица (1 цвят) – 150 лева.

Втора корица (4 цвята) – 230 лева.

Трета корица (1 цвят) – 150 лева.

Трета корица (4 цвята) – 230 лева.

Четвърта корица (4 цвята) – 300 лева.

Вътрешни страници:

Цяла страница (1 цвят) – 100 лева.

Цяла страница (4 цвята) – 170 лева.

Половин страница (1 цвят) – 70 лева.

Половин страница (4 цвята) – 100 лева.

Четвърт страница (1 цвят) – 40 лева.

Четвърт страница (4 цвята) – 70 лева.

1/8 страница (1 цвят) – 25 лева.

1/8 страница (4 цвята) – 30 лева.

1/16 страница (1 цвят) – 15 лева.

1/16 страница (4 цвята) – 20 лева.

За фиксирано място – плюс 10%.

Цените са без ДДС

Отстъпки:

10% за 3 поредни реклами.

15% за 6 поредни реклами.

25% за 12 поредни реклами.

** Цените са при предоставен готов файл от страна на рекламодателя. За изработване на файл от предпечатна на списание "Зари" цената е по допълнително договаряне.*

РЕКЛАМНА СТРАНИЦА Представяме ви "Успех Филтър ССБ" ЕООД

**USPEH
FILTER**

www.uspehfilter.com

София, 1360 бул. „Европа“ 138

Тел: 02 926 88 33, 02 926 88 44

Факс: 02 926 88 98

www.uspehfilter.com

e-mail: info@uspehfilter.com

„Успех Филтър ССБ“ ЕООД е специализирана фирма за производство на филтри за очистване на въздуха за всички видове климатични инсталации и чисти помещения, предфилтри, фини филтри и абсолютни филтри тип „HEPA“, филтри за двигатели с вътрешно горене и индустриални филтри.

Модерното оборудване съчетано с влагани материали от водещи фирми в света дава възможност за висока производителност и качество на продуктите.

СПОРТ Спортни страсти и забавление на черноморския бряг

Може би републиканското първенство по шоудаун, организирано от федерация "Спорт за хора със зрителни увреждания", бе най-свежото, вълнуващо и приятно нещо, случило се през тази откровено неприятна година на незрящите участници и гости на морското градче Обзор.

От 10 до 12 септември над 50 запалени фенове на тази интересна игра се бореха за квалификации за участие в европейско първенство. В рамките на тези три дни незрящите и слабовиждащи шоудаунъри изиграха общо 200 срещи, като жените в нищо не отстъпваха на мъжете по спортен хъс и стремеж към победа в този изключително атрактивен спорт.

А играта, повярвайте, е много интересна и увличаща. Самата аз имах възможността лично да се убедя в това, като изиграх веднъж в качеството си на аматьор една среща с Иван Янев – един от първите и най-добри състезатели.

Съвсем различно е усещането, когато сам хванеш хилката и застанеш пред масата, отбивайки топката на противника.

Този спорт е относително нов за страната ни. За пръв път г-н Янев го открива през 2008 г. в Будапеща при посещение на младежки обмен. Тогава е много впечатлен и както се казва – влюбва се от пръв

поглед. Играта шоудаун тогава е била представена от шведите, с които Иван Янев веднага осъществява контакт. Започват разговори за закупуване на шоудаун-маса и в резултат първата пристига в България на 17 ноември 2009 г, а първата шоудаун-зала в България е изградена и открита на 13 декември 2010 г., благодарение на Софийския университет, който предоставя помещение, както и Министерството на младежта и спорта. Така, година и малко след пристигането на първата маса, у нас се появява и първата напълно оборудвана шоудаун-зала със съблекални, санитарни възли и всичко необходимо за тренировките. Тя се намира в Студентски град, блок 52. Така че тази година е десета, юбилейна, за този спорт у нас.

Правилата за шоудаун са утвърдени от международната спортна федерация за незрящи ИБСА и са публикувани на тяхната уеб-страница, откъдето нашите състезатели и спортни клубове се информират редовно за всички изменения и актуализации, които се правят на 4 години.

До момента са преведени вече 4 правилника, тъй като играта непрекъснато се развива и правилата стават все по-взискателни. Фактически шоудаун в развитието си върви по стъпките на голбала, с тази разлика, че играта не е отборна, а индивидуална.

Според установените правила тук се обучават и съдиите, но в България са проведени и две международни обучения – през 2015 г. по проект на СКИ "Витоша" и през 2019 г. по инициатива на федерация "Спорт за хора със зрителни увреждания", където 4 наши съдии са получили сертификат със статут от ИБСА.

През тази година у нас трябваше да се проведе европейско първенство, което бе отложено поради пандемията и затова федерацията организира републиканското в Обзор.

За пръв път български състезатели по шоудаун излизат на международно първенство в Литва през 2017 г., изцяло на собствени разноски, но за да проверят нивото и възможностите си в този спорт. Затова пък 2018 година се явява знакова, защото тогава нашата страна участва, отново за пръв път, на европейско първенство в Полша с двама състезатели. През 2019 г. наши състезатели вече вземат участие и на световното първенство в Италия.

В този спорт надпреварите са три вида – мъжки, дамски и отборни. При последните всеки отбор се състои от трима състезатели за мач, като задължително е те да бъдат от двата пола. А по принцип във всеки отбор могат да участват до петима шоудаунъри. Българският национален отбор се състои от двама мъже и една жена, вероятно защото у нас незрящите жени – по наблюдения – спортуват в по-малка степен от мъжете.

Шоудаунът е изключително популярен спорт за незрящите в Европа, като набира все повече привърженици. На практика това е основно европейски спорт, въпреки че родното му място е далечната Канада, където е измислен през също така далечните 60-те години на миналия век. Традиционно най-силните играчи са от Полша и Финландия, но и азиатците стъпват много сериозно на международното спортно поле. Шведите и германците също се доказват като едни много силни съперници, както и руснаците, които имат сериозен напредък.

От страните на Югоизточна Европа единствено България развива активно играта, докато Македония и Кипър, имайки маси, сякаш не проявяват особен ентузиазъм, поне що се отнася до международните участия. В България от 25 лицензирани спортни клуба към федерацията за хора със зрителни увреждания 15 имат специалните маси и условията за пълноценни тренировки. Като своеобразни центрове на шоудауна се утвърдиха София и Варна, но постепенно към тях се присъединяват Благоевград, Дряново, Перник, Кюстендил, Русе, Силистра... Интересът към този спорт нараства като снежна топка, а веднъж започнато, това начинание, убедена съм, ще достигне сериозни мащаби и, естествено, ще донесе и успехи на България. За такива постижения и за да се играе с големите, разбира се, са необходими сериозни и редовни тренировки, въпреки че шоудаунът е подходящ за хора от всички възрасти, а дори и за деца.

Най-общо казано - играта шоудаун е нещо като настолен тенис за незрящи. Играе се на маса - широка 122 см и с дължина 365 см, и повдигнати странични бордове с височина 14 сантиметра. От двата тесни края има полукръгли изрязани отвори с дължина от 30 см в най-широката им част, които са и кошовете. В средата на масата има централна разделителна дъска, долният ръб на която е на 10 см над повърхността ѝ, като целта е, противоположно на стандартния настолен тенис, топчето да минава под дъската и да попадне в коша на противника. Самото топче е приблизително с размерите на топче за тенис, тежи около 15 - 20 грама и е пълно с мънички стоманени сачми, за да издава звук и така

играчите да се ориентират.

Първата маса у нас е закупена от Швеция, а впоследствие е издирена софийска фирма-производител, както е намерена и връзка с предприятие на глухите от Варна. Впоследствие обаче се оказва, че тези маси родно производство не отговарят изцяло на изискванията за прецизна игра и изборът е спрял на маси, произведени в Чехия. Такива 7 маси са били закупени за несъстоялото се европейско първенство, като цената им с отстъпка е приблизително 25 000 лв., осигурени от софийската РО и Столична община.

Затова федерацията отправя огромните си благодарности към г-н Алтънов и на целия управителен съвет на РО за неоценимата финансова помощ, тъй като първоначално отпуснатата сума е била спряна от Министерството на младежта и спорта.

На републиканското в хотел "Хоризонт" - Обзор състезанието се проведе на три от тези маси, разположени в отделни помещения с цел шумоизолация. За момента това са масите, признати от ИБСА за най-добри.

След три дни на интензивна игра в последната вечер бе организирана официална вечеря, в началото на която бяха обявени и наградени победителите, които предстои да защитават българския трибагреник на следващото европейско първенство, на което България за пръв път ще бъде домакин.

От втора дивизия при мъжете на трето място се класира Борислав Лазаров от Кюстендил, втори бе Владимир Петров от Пазарджик, а първи стана Пламен Стоилов от Варна.

При жените класирането бе поделено между представителки на столицата. Това бяха: трето място - Райна Желязкова, второ - Силвия Чаушева и първа стана Бехие Ахмед.

Като най-млад и перспективен национал бе отличен Хакан Осман – ученик от УДНЗ "Луи Брайл".

В първа дивизия при мъжете на трето място се класира Добромир Удрев от силистренския "Доростол", второто завоюва Христомир Пандов от София, а шампион стана Николай Желязков, също от София. Трябва да се отбележи, че всички класирали се софиянци са от спортен клуб "Витоша" с изключение на младия национал Хакан Осман, който представя училищния "Болид".

Така, с много силни спортни емоции, отлично настроение и вълнение от победи и загуби, преминаха трите дни на държавното първенство на България по шоуаун за 2020 година. За страхотната организация на спортната проява основен принос имат екипът на федерация "Спорт за хора със зрителни увреждания", всички участници, както и домакините - целият персонал на хотел "Хоризонт" в град Обзор.

Ще се възползвам от възможността да изкажа личните си благодарности, както и благодарностите на много незрящи, посещавали черноморския ни курорт, към концесионера на Обзорския плаж – г-н Георги Иванов. В продължение на няколко години той предоставяше на слепите хора ползването на плажни места – чадър и шезлонги – напълно безплатно, с което доказва, че чувството за социална съпричастност е много живо и силно у нашите сънародници и че хората с големи сърца все още не са малко.

Марина ПЕТКОВА

Национални спортни турнири за хора със зрителни увреждания

В началото на 2020 г. с неоценимата помощ на НЦРС спортен клуб "Изгрев" Пловдив кандидатства и спечели проект с това наименование, финансиран от Агенцията за хора с увреждания, на обща стойност 17747 лв., 5% от които бяха финансови средства на клуба. Предвидените в проектното

предложение дейности – състезание по колоездене с тандем и стрелба с лък трябваше да се реализират на велоалеята край село Цинга, недалеч от съюзната почивна база "Поп Харитон", и в спортната зала в Дряново.

Осигуряването на подходяща база за настаняване на участниците, транспортирането им до базата и до спортната зала и обратно, поканите до клубове от ФСХЗУ, уточняването на броя и имената на участниците и придружителите и определянето на подходящи дати за състезанието са неотменни елементи при подготовката за осъществяване на един проект. Епидемията от ковид-19 наложи отлагане на набелязаното мероприятие от юли за началото на септември, както и осигуряване на необходимите противоепидемични мерки. Независимо от това, се създаде стегната организация за успешното му протичане.

На 1 септември състезатели и придружители от 20 спортни клуба на хора със зрителни увреждания, както и администраторите и специалистите по осъществяването на проекта пристигнаха в хотел "Поп Харитон" край Дряново. Анонс на предстоящото събитие бе направен в габровския областен вестник "100 вести".

Още рано на другия ден клубните отбори бяха на алеята край село Цинга, за да получат последни инструкции и да теглят жребий за поредността на участие на състезателите по колоездене с тандем. Старт на надпреварата даде зам.-кметът на община Дряново г-н Карагъзов.

Екипите, съставени от зрящ водач и състезател с нарушено зрение, изминаваха близо 400 метра – 200 метра до сигнален флаг и обратно, където съдията Петко Първанов и неговият помощник Веселин Денизов засичаха времето на пробегата.

Медалисти от състезанието станаха:

А. Жени

Първо място – Нели Коларова, сп. клуб "Светлина" Шумен.

Второ място – Силвия Дойчинова, сп. клуб „Верея" Стара Загора.

Трето място – Янка Пеева, сп. клуб "Верея" Стара Загора.

Зрящ водач и на трите тандема бе Ганка Дойчинова от Стара Загора.

Б. Мъже

Първо място – Негослав Събев, сп. клуб "Бялата лястовица" Габрово.

Второ място – Светлозар Дамянов, сп. клуб "Атлет" Варна.

Трето място – Антон Ташев, сп. клуб "Пирин спорт" Благоевград.

Тук се отличиха зрящите водачи Даниел Петров от Габрово, Любен Любенов от Варна и Петко Митев от Бургас.

В. Смесени екипи

Първо място – Кремена Цонева, сп. клуб "Бялата лястовица" Габрово.

Второ място – Моника Методиева, сп. клуб "Болид" София.

Трето място – Росица Иванова, сп. клуб "Пауталия" Кюстендил.

Зрящи водачи на тези тандеми бяха Даниел Петров от Габрово, Дженко Тончев от София и Яни Георгиев от Кюстендил.

Отборните победители бяха наградени с купи, като първенец стана клуб "Бялата лястовица" – Габрово, следван от клуб "Изгрев" – Пловдив и клуб "Доростол" – Силистра.

На 3 септември състезателите по стрелба с лък бяха заведени до Дряново, където бе определено да се състои турнирът по тази дисциплина. Преди обед за точна стрелба мереха сили състезателите от група Б1 – хора с нулево зрение. Победител тук стана Недялка Стойкова – клуб "Успех" Варна, много добри показатели постигнаха и Стоян Станчев – клуб "Успех" Варна, Росица Иванова и Борислав Лазаров – клуб "Пауталия" Кюстендил.

Следобед оспорваха възможностите си участниците от група Б2 – хора с остатъчно зрение. Безспорен победител в тази категория беше Годор Георгиев – клуб "Бялата лястовица" Габрово. С много добри показатели го последваха Илинка Дилкова – клуб "Витоша" София, Надя Каратова и Кънка Витова – клуб "Пауталия" Кюстендил. При отборното класиране първенец стана клуб "Пауталия" Кюстендил, следван от клуб "Бялата лястовица" Габрово и клуб "Успех" Варна. Състезанието премина под безупречното съдийство на Иван Иванов, Калинка Иванова и Светлана Иванова.

Наградите на победителите от двата турнира бяха връчени от главните съдии, ръководителя на проекта и председателя на спортен клуб "Изгрев" Пловдив.

Специфичната цел, която бе поставена в проекта, бе излизането на хората със зрителни увреждания от състоянието на социална изолация чрез участието в спортни състезания, осигуряващо личностна самоизява и удовлетвореност от практикуването на избрания спорт. Общо е мнението, че под всеотдайното ръководство на Ани Караиванова – ръководител на проекта и сътрудник на РО Пловдив, и с вещото партньорство на екипа на Стефка Пенчева – координатор на проекта и председател на РО Габрово, тази цел беше постигната.

Георги ГЕНОВ

ЮБИЛЕЙ 90 години говореща книга

проф. дпн Владимир РАДУЛОВ

През тази година в обучението и рехабилитацията на зрително затруднените отбелязваме две важни годишнини – 140 години от рождението на гениалната сляпо-глуха американка Хелън Келър и 90 години от появата на говорещата книга. В края на деветнадесети и началото на двадесети век недостатъците на брайловото писмо ясно се осъзнават както от тези, които го използват, така и от педагозите на зрително затруднените. Без да се отрича универсалният характер на релефно-точковия шрифт, усилията се насочват към търсене на алтернативни начини за четене. Опитите за създаване на така наречените апарати за четене през първите десетилетия на миналия век водят до разочарование. Търсенията се насочват главно към един от надеждните пътища за компенсация - слуховите умения. Първата съществена стъпка в разширяването на информационния кръгозор на незрящите е утвърждаването на радиото, което навлиза в живота на хората, особено през 20-те години на ХХ век. През 1877 г. известният американски изобретател Едисън създава фонографа. Още тогава той изразява мнението, че този апарат дава добри възможности на слепите. Следващите 50 години не донесят нищо ново. В началото на миналия век френският професор Фурниер предлага апарат, превръщащ обикновените букви в музикални тонове, като по този начин незрящият трябва да изучи своеобразен музикален език. Чрез едногодишно експериментиране с този апарат в Англия е постигнато дешифриране на текст с четивна скорост 32 думи в минута, което е недостатъчно. По-късно, в 1920 г., руският учен Розин, като използва същия принцип, създава устройство, което превръща обикновените букви в сигнали, подобни на Морзовата азбука. То се оказва непрактично. Следва още едно изобретение във Франция. То също превръща брайловите букви в звуци, но и това устройство е отхвърлено.

В 1930 г. Паусен изобретява ехографа. Той дава възможност за звукозапис върху метална жица с продължителност до 45 минути и се смята за предшественик на магнетофона. Интересен е фактът, че търсенията се насочват към традициите на Едисън.

Говорещата книга се ражда през 1930 г. в САЩ, когато за нуждите на специалните училища за слепи се издават малки разкази, записани върху бакелитови грамофонни плочи. Същевременно се експериментират и възможностите на звуковите филми. С развитието на говорещата книга се заемат две авторитетни организации – Американската фондация за слепи и Америкън брайл прес. В 1932 г. Американската фондация за слепи разработва първия специален фонограф за говореща книга, поместен в черна кутия с размери 45 см дължина, 15 см широчина и 30 см височина. Специално са произведени грамофонни плочи с диаметър 30 см, изработени от издръжлива материя и позволяващи 1400 прослушвания, без да се повредят. В 1934 г. е организирана първата разносна служба на говореща

книга по домовете.

Важна стъпка в развитието на тази книга се осъществява през 1935 г., когато в Ню Йорк се създава първата фонобиблиотека. Още в същата година се откриват фонобиблиотеки в Лондон от Кралския национален институт за слепи, а също така в Париж и Торонто. По предложение на Хелън Келър в същата година американският сенат финансира производството на 5000 специални фонографа за слепи. В Лос Анджелис се създава акустична лаборатория за изследвания върху говорещата книга. Тук голяма роля започва да играе Конгресната библиотека на Съединените щати, която паралелно подкрепя брайловата и говорещата книга. След 1931 г. тя получава финансиране, за да осигури безплатни материали за четене на незрящите. Библиотеката подбира, насочва и разпространява брайлови и говорещи книги към регионалните библиотеки. Редовно издава специални каталози. След Англия и Франция през 1954 г. говорещата книга получава европейско поданство в Германия. Върху фона на това развитие България исторически стои твърде добре. Началото на говорещата книга у нас започва в 1958 г., когато благодарение на група ентузиастични от Народното читалище на слепите "Луи Брайл" започва домашно записване с любителски магнетофони на някои литературни произведения. В 1960 г. към читалището е открито първото студио. Въвеждането на касетъчната система през 1975 г., първият синтезатор под ДОС през 1990 г. и появата на синтезаторите под уиндоус през 2003 и 2005 г. са важни стъпки в правилната посока.

В техническото развитие на говорещата книга се очертават няколко етапа. До Втората световна война тя се записва върху грамофонни плочи. От средата на 40-те до началото на 60-те години - върху магнетофонни ленти. От 60-те до средата на 80-те години - върху аудио касети. В това време в света бяха разработени системи за многопистови записи, чието прослушване се извършва с помощта на специални касетофони.

Истинска революция в развитието на говорещата книга е появата в САЩ на синтетичната реч, която стартира през 1974 г. Първоначално тя е била предназначена за информация на публични места като гари, летища, касови апарати и други, но бързо американците я отхвърлят като несъвършена и дразнеща. От друга страна - зрително затруднените успяват да видят нейните перспективни възможности. През 1975 г. световноизвестният учен и футурист Реймънд Куртсвайл, използвайки синтетична реч, разработва първия груб модел на четяща машина, но за съжаление тя не е могла да се използва от слепи. Посещавайки различни организации на слепи, Куртсвайл попада на Джим Гашел от Националната федерация на слепите в САЩ, който го представя на нейния председател проф. Кенет Джърниган. Благодарение на него Куртсвайл разбира, че най-добре проблемът може да бъде решен от самите слепи. В резултат на това е назначена група от 8 слепи учени, ръководени от Майкъл Хингсън. Между другото това е слепият герой на Америка, който по време на терористичния акт, довел до сриването на кулите близнаци на 11.09 2001 г., благодарение на своето куче-водач напуска 80-ия етаж и е отведен на безопасно място.

Финансирана от 5 фондации, научната група разработва специална програма за използване на четящата машина. На 13 януари 1976 г. тя е представена на специална пресконференция. Поради изключително високата цена от 20 000 долара четящата машина на Куртсвайл първоначално е била използвана само в обществени библиотеки и някои учреждения за слепи. През същата 1976 г. фирмата TSSA разработва първия говорещ калкулатор с речник само от 24 думи.

Благодарение на прословутата американска конкуренция започва появата на различни модели четящи машини. Днес те вероятно са повече от 10, което доведе до драстичен спад на цените. В момента незрящите хора от целия свят имат достъп до множество модели на десетократна по-ниска цена от първата четяща машина. Може да се обобщи, че през 80-те години говорещата книга навлезе в нов етап, преминавайки в електронна книга. През последните десетилетия започна и нейното издаване на компактдискове. В много страни се наложи технологичната система "Дейзи".

Днес хората с увредено зрение у нас вече имат реален достъп до говорещи компютри, мобилни телефони, часовници, термометри, апарати за кръвно налягане, кантарчета и други. Създаденият през 2018 г. Технологичен съвет към ССБ открива нови реални възможности за достъп на обикновените хора до новите технологии. След петнадесетгодишен застой в момента се работи върху създаването на нов синтезатор на българска реч. Нужно е да работим малко по-бързо, по-организирано и по-отговорно. През последното десетилетие у нас, макар твърде бавно, навлезе четящото устройство тип "Перла". През 2020 г. благодарение на Съюза на слепите в България правителството финансира

покупката на 50 четящи машини от този модел, които бяха раздадени безплатно на нуждаещите се. Първите изследвания върху традиционната говореща книга и синтетичната реч започват в началото на 70-те години на миналия век, но по-интензивно те се развиха през следващото десетилетие. Проучванията са насочени към възприемането, разбирането и използването на тази реч. Резултатите показват, че по отношение на ученето и запаметяването постиженията при синтетичната реч са по-ниски от тези с обикновения глас на традиционната говореща книга, а най-трайни са при четенето на брайловото писмо. Разбира се, това не се отнася до всички видове четивни материали. Хелмнкуист, Далстрант и Хеделин (1992) установяват, че синтетичната реч има най-голям положителен ефект при текстове, свързани с пространствената информация и умствените представи у слепите. Други важни фактори са възрастта и опитът при работа със синтетична реч.

Въпреки някои недостатъци, синтетичната реч продължава успешно да си пробива път в обучението и рехабилитацията на зрително затруднените. В основни линии тя реши проблема за четене на плоскопечатен шрифт от незрящите, направи възможен техния достъп до света на компютрите и интернет и благодарение на нейното скоростно разпространение в много страни вече се издават електронни вестници, които поставят при равни информационни условия зрително затруднените и виждащите. Слепите хора в САЩ имат онлайн достъп до над 500 национални и международни периодични издания. Синтетичната реч е едно ново предизвикателство, което промени говорещата книга, партнира с брайла и намалява информационния дефицит при дълбоко увреденото зрение. Въпреки всичко - днес използването само на брайл, само на говореща книга или само на уголемен шрифт не е достатъчно. Ето защо, за да се разшири достъпът до информация, в съвременното обучение и рехабилитация на зрително затруднените се налага подхода на мултиграмотност, което означава комбиниране на различни източници на информация. Въз основа на това съвременните четци с увредено зрение се делят на двойно четящи - например брайл и говореща книга; и мултичетящи - брайл, говореща книга, компютърна грамотност и при някои уголемен шрифт, когато това е възможно. Нека повече използваме синтетичната реч и електронния безкнижен брайл, но да не забравяме, че истинското ограмотяване започва не само с пихтовата машина, но и с плочата и шилото, защото, въпреки дигитализацията, виждащите хора все още не са захвърлили химикалките. В еволюционното развитие на технологиите автомобилът не успя да измести влака, телевизията не измести киното, видеотехнологията не измести телевизията, нито говорещата книга измести брайла. Всички те, обновявайки се, продължават своето развитие чрез взаимодействие помежду си.

Приветствайки 90-годишнината на говорещата книга, трябва високо да оценим нейния принос за развитието на зрително затруднените като самостоятелни и равнопоставени хора с надежда и оптимизъм към бъдещето. Като скъп гост на онлайн проведената през юли 2020 годишна конференция на Националната федерация на слепите в САЩ бащата на четящата машина Реймънд Куртсвайл заяви: "Искуственият интелект ще достигне човека през 2029 г., а през 2045 г. ние ще умножим биологичната машина на нашата интелигентност милиард пъти. Появата на машинен интелект, който надхвърля човешкия разум в широкото му разнообразие, е неизбежно, но ние все още имаме силата да формираме бъдещето си".